

**Žoze Marija
de Esa de Keiros**

**ZLOČIN
OCA AMARA**

Prizori iz života vernih

Preveo
Milan Perić

 **McMillan**

Naslov originala

José Maria de Eça de Queirós
O CRIME DO PADRE AMARO
Scenas da Vida Devota

Naslov izdanja na engleskom jeziku

The Crime of Father Amaro
Scenes from the Religious Life
(s portugalskog prevela Margaret Jull Costa)

S engleskog preveo Milan Perić

Copyright © 2021 za izdanje na srpskom jeziku, McMillan

**ZLOČIN
OCA AMARA**

I

Bila je nedelja na Uskrs kad su meštani Leirije saznali da je rano tog jutra paroh Žoze Migeis umro od srčane kapi. Taj sveštenik je bio krupan čovek rumenog lica, kojeg su ostali sveštenici biskupije zvali „proždrljivac nad proždrljivcima”. Kolale su neverovatne priče o njegovoj halapljivosti. Apotekar Karlos ga je prezirao i, kad god bi ga video da je izašao iz kuće nakon dremke posle ručka, zajapurenog lica i nabreklog stomaka, rekao bi:

„Evo ide piton, odlazi da svari ručak. Jednog dana će pući.”

I zaista je pukao jedno veče nakon što je večerao ribu, baš kad je advokat Godinjo, koji je živio prekoputa, slavio rođendan, a njegovi gosti razuzdano igrali polku. Nikome nije bilo žao što je umro i na sahrani mu je bilo samo nekoliko ljudi. Sve u svemu, nije bio mnogo cenjen. U suštini je bio seljak s manirima i debelim zglobovima običnog orača. Iz ušiju su mu virile dlake i bio je neotesan, hrapavog glasa i prostačkog rečnika.

Pobožne dame nikada nisu gajile naklonost prema njemu. Imao je običaj da podriguje dok sluša ispoved, a pošto je ranije uvek živio u seoskim parohijama ili u planini, nije razumeo izvesne finese verske posvećenosti. Zato je odmah izgubio gotovo sve svoje ispovednice, koje su prešle kod uljudnog oca Guzmaoa, čija je svaka reč uvek bila na mestu.

A kada bi pobožne gospođe koje su ostale verne Žozeu Migeisu došle s pričom o griži savesti i vizijama, on bi ih sablaznio groktavim glasom:

„Šta to pričate!? E blago vama! Molite se Bogu za zdrav razum i malo više mozga!”

Posebno ga je nerviralo preterivanje u postu.

„Jedi i pij, ženo”, imao je običaj da viče, „jedi i pij!”

Bio je migelista* – i zato su ga liberalne partije, njihovi stavovi i novine ispunjavali nerazumnim gnevom:

„Treba ih prebiti! Prebiti!“, vikao bi, mlatarajući ogromnim crvenim suncobranom.

Poslednjih godina se sve manje kretao i živeo je potpuno sam, samo sa starom služavkom i psom po imenu Žoli. Jedini prijatelj bio mu je kantor Valadares, koji je u to vreme bio zadužen za vođenje biskupije jer je poslednje dve godine biskup don Žoakim mirovao na svom imanju u Alto Minju, mučen reumatizmom. Paroh je veoma poštovao kantora, suvonjavog, nosatog čoveka slabog vida, koji je bio veliki obožavalac Ovidija i koji je stiskao usne pri govoru i voleo da začini razgovor mitološkim aluzijama.

I kantor je cenio paroha. Imao je običaj da ga zove „fratar Herkul“.

„'Herkul' zato što je snažan, a 'fratar' zato što je proždrljiv“, s osmehom je objašnjavao.

Sâm kantor je na parohovoj sahrani poprskao grob svetom vodicom, a pošto je ranije imao običaj da mu svakog dana ponudi malo burmuta iz svoje zlatne burmutice, promrmljao je tiho prema ostalim kanonicima dok je, u skladu s obredom, bacao prvu šaku zemlje na kovčeg:

„Ovo ti je poslednje što ćeš dobiti od mene!“

Svi su se grohotom nasmejali toj šali upravitelja biskupije. Kanonik Kampos ju je ispričao iste te večeri dok je pio čaj u kući lokalnog poslanika Novaisa, gde je dočekana sa smehom oduševljenja, i svi su pohvalili kantorove brojne vrline i s poštovanjem potvrdili da „njegova ekselencija ima izuzetan smisao za humor“.

Mnogo dana posle sahrane, primećen je parohov pas Žoli kako luta po trgu. Služavka je bila primljena u bolnicu zbog groznice, kuća potpuno zatvorena, a pas je, napušten i gladan, išao tužno od vrata do vrata. Bio je to mali, veoma debeo mešanac, koji je pomalo ličio na paroha. Naviknut da bude u blizini mantija i očajnički željan gazde, čim bi primetio nekog sveštenika, cvileći bi pošao za njim. Ali niko nije hteo sirotog

* Naziv za pristalice kralja Migela I, uzurpatora koji je vladao Portugalijom od 1834. do 1866. godine, i uopšte za pristalice apsolutističkog načina vladavine. (Prim. prev.)

Žolija. Oterali bi ga vrhom suncobrana i on bi, poput odbijenog udvarača, celu noć zavijao po ulicama. Jednog jutra, našli su ga mrtvog ispred sirotinjskog doma. Ubacili su psa u kola za odvoz smeća i odneli i, pošto ga niko više nije viđao na trgu, paroh Žoze Migeis je konačno zaboravljen.

Dva meseca kasnije, meštani Leirije su saznali da je postavljen nov paroh. Pričalo se da je to jedan veoma mlad čovek, koji dolazi pravo iz semeništa. Zvao se Amaro Vijeira. Njegov izbor se pripisivao uticaju politike, a lokalne novine *Glas okruga*, koje su podržavale opoziciju, oštro su pisale o „pristrasnosti dvora” i „reakcionarnom sveštenstvu”. Članak je izazvao zgražavanje nekih sveštenika i o njemu se ogorčeno pričalo pred kantorom.

„Pa sigurno da je bilo malo protežiranja i da čovek ima pokrovitelje”, rekao je kantor. „Pismo kojim se potvrđuje njegov izbor poslao mi je Brito Koreja” (Brito Koreja je tada bio ministar pravde). „Čak mi u pismu kaže da je paroh jedan naočit momak. Dakle”, dodao je, zadovoljno se smeškajući, „možda ćemo posle 'fratra Herkula' imati 'fratra Apolona.’”

U Leiriji je novog paroha poznavala samo jedna osoba, kanonik Dijas, koji mu je predavao etiku prvih par godina u semeništu. U to doba je, po kanonikovim rečima, paroh bio mršav dečacić pun bubuljica.

„Kao da ga sad vidim u onoj njegovoj iznošenoj mantiji i s izrazom lica kao da je metiljav... Ali bio je dobar dečko. I bistar...”

Kanonik Dijas je bio dobro poznat u Leiriji. U poslednje vreme se ogotio i izbočeni trbuh mu je ispunio celu mantiju, a njegova seda kosa, tamni podočnjaci i debele usne podsećali su ljude na stare anegdote o bludnim, proždrljivim fratrima.

Stari Patrisio, vlasnik prodavnice na trgu, bio je veliki liberal, koji bi zarežao kao stari pas čuvar svaki put kad bi prošao pored nekog sveštenika, a kad bi ugledao kanonika kako, onako težak, prelazi preko trga, s mukom vareći hranu i oslanjajući se na kišobran, često bi progundao:

„Kakva bitanga! Pljunuti Žoao Šesti!”

Kanonik je živeo samo sa starijom sestrom Žozefom Dijas i služavkom, koja je takođe bila poznata svima u Leiriji jer je po ulici uvek išla umotana u crni šal, teško vukući noge u

kućnim papučama. Pričalo se da je kanonik Dijas bogat; izdavao je imanja blizu Leirije, jeo čuretinu za ručak i bio čuven po svom vinu *duke* iz 1815. godine. Ipak, glavna stvar u vezi s njegovim životom – stvar koja je izazivala mnogo komentara i ogovaranja – bilo je njegovo dugogodišnje prijateljstvo s gospođom Augustom Kaminjom, koju su zvali Sao Žoaneira jer je rođena u mestu Sao Žoao da Foz. Sao Žoaneira je živela u Ulici Mizerikordija i izdavala sobe. Imala je ćerku Ameliju, devojkicu od dvadeset tri godine, lepu, zdravu i veoma zgodnu.

Kanonik Dijas je pokazao veliko zadovoljstvo postavljenjem Amara Vijeire. U Karlosovoj apoteci, na trgu i u sakristiji katedrale, hvalio je Amara kao dobrog učenika u semeništu, kao i njegovo razborito ponašanje, poslušnost, pa čak i glas.

„Pravo je uživanje slušati ga! Baš ono što je potrebno da se unese malo osećanja u službu za Svetu nedelju!”

Samouvereno mu je predviđao srećnu sudbinu, svakako funkciju kanonika, a možda i biskupsku slavu!

Na kraju je jednog dana sa zadovoljstvom pokazao kapelanu katedrale – jednom tihom i poslušnom stvorenju – pismo koje je primio od Amara Vijeire iz Lisabona.

Bilo je to jednog popodneva u avgustu, kad su šetali zajedno preko Novog mosta. U to vreme se gradio put za Figeiru; stari drveni pešački most preko reke Lis bio je srušen i sad su svi prelazili preko mnogo hvaljenog novog mosta s dva velika, čvrsta i stabilna kamena luka. Međutim, radovi su bili obustavljeni zbog problema s eksproprijacijom zemljišta. Još se video blatnjavi put za Marazes, preko kojeg je trebalo da pređe taj novi, bolji put. Tlo je bilo prekriveno slojevima šljunka, a teški kameni valjci korišćeni za sabijanje i poravnavanje makadamske površine ležali su napola zakopani u crnoj, kišom natopljenoj zemlji.

Oko mosta se prostirao širok i miran predeo. Uzvodno uz reku protezala su se niska, zaobljena brda prekrivena tamnozelenim granama mladih borova. Malo niže, u gustim gajevima, bile su kuće koje su tim melanholičnim mestima davale živahniji i pitomiji izgled, s veselim, u belo okrećenim zidovima, koji blistaju na suncu i s dimom iz kamina, koji se po podne plaveo na uvek vedrom, čistom vazduhu. Na strani prema moru, tamo gde je reka tekla u niziji između dva

reda bleđih vrba, pružala se široka, plodna ravnica Leirije, osunčana i obilno navodnjena. S mosta se pomalo mogao videti grad – deo teških zidova katedrale strogog jezuitskog stila, ugao zida groblja zarastao u koprivu i oštri, crni vrhovi čempresa; ostatak je zaklanjalo brdo prekriveno podivljalom vegetacijom, na kojem su stajale ruševine tvrđave s mirisom prošlosti, koje su uveče potpuno opkoljavale sove u širokom kružnom letu.

Pored mosta, tlo se spušta do šetališta koje kratko ide duž reke. To je samotno mesto, puno starog drveća. Zove se Staro šetalište. Tu je, laganim hodom i tihim glasom, kanonik razgovarao s kapelanom o Amarovom pismu i iznosio mu ideju koja mu je sinula kad je čitao pismo, a koja mu je izgledala „genijalno, apsolutno genijalno!“. Amaro ga je hitno zamolio da mu pronađe kuću u najam, jeftinu, na dobrom mestu i, ako je moguće, nameštenu. Govorio je naročito o iznajmljivanju sobe u nekom uglednom pansionu. Napisao mu je:

Vidite, dragi moj učitelju, to je ono što bi mi zaista odgovaralo. Naravno, ne tražim nikakav luksuz, bile bi dovoljne jedna spavaća soba i mala dnevna soba. Ali neophodno je da kuća bude ugledna, mirna i u centru, s dobrodušnom gazdaricom koja mi neće naplaćivati papreno. Sve ovo prepuštam Vašoj razboritosti i sposobnosti i uveravam Vas da Vaše usluge neće ostati bez zahvalnosti. Posebno je važno da gazdarica mora biti uslužna i dobro vaspitana osoba.

„Dakle, Mendese, prijatelju moj, ovo je moja ideja – da ga smestim kod Sao Žoaneire!“, zaključio je kanonik s velikim zadovoljstvom. „To je odlična ideja, zar ne?“

„Izvanredna!“, rekao je kapelan katedrale poniznim glasom.

„Ona ima jednu spavaću sobu na prvom spratu, s dnevnom sobom odmah pored nje, i još jednu sobu koja bi mogla poslužiti kao radna. Ima lep nameštaj, s dobrom posteljinom...“

„S divnom posteljinom!“, rekao je kapelan s poštovanjem.

Kanonik je nastavio:

„To je dobra prilika za Sao Žoaneiru – mogla bi vrlo lako da traži šest tostaoa dnevno za sobe, posteljinu, hranu i

služavku. A imaće i tu čast da paroh stanuje baš u njenoj kući.”

„Nisam siguran... zbog male Amelije”, bojažljivo je primetio kapelan. „Možda bi počele priče. Ona je veoma mlada... a kažu da je i paroh još mlad. Vi znate kako narod voli da ogovara...”

„Ma šta to pričate!? Pa zar otac Žoakim ne živi pod istim krovom s kumicom svoje majke? I zar kanonik Pedrozo ne živi sa svojom snajom i jednom od njenih sestara, devojkom od devetnaest godina? Nemojte, molim vas...”

„Samo sam mislio...”, počeo je kapelan.

„Ne, ja ne vidim ništa loše u tome. Sao Žoaneira ionako povremeno iznajmljuje sobe, gotovo poput pravog pansiona. Zar nije čak i generalni sekretar boravio tamo nekoliko meseci?”

„Ali svešteno lice...”, ukazao je kapelan.

„To je još veća garancija, gospodine Mendese, još veća garancija!”, uzviknuo je kanonik. Tada je ponovo zastao i rekao poverljivim tonom: „A i meni bi to odgovaralo, Mendese! I meni bi to baš odgovaralo, prijatelju!”

Nakratko su začutili. Potom je, tišim glasom, kapelan rekao:

„Jeste, vi ste tako dobri prema Sao Žoaneiri...”

„Činim koliko mogu, dragi moj prijatelju, činim koliko mogu”, rekao je kanonik i dodao s nežnim tonom i očinskim osmehom: „Ona to zaslužuje, zaista. Ona je sušta dobrota, prijatelju!” Zastao je i zaškiljio: „Znate, kad se ne pojavim u njenoj kući tačno u devet ujutro, sva se izbezumi. Ja joj kažem: 'Drago dete, uzrujavaš se bez razloga', ali ona je takva. Kad sam prošle godine imao stomačne grčeve, ona je bukvalno smršala, gospodine Mendese! I toliko je pažljiva. Kad dođe vreme da se zakolje svinja, najbolji komadi su uvek za *svetog oca*, znate? Tako me zove.”

Govorio je sa žarom u očima, opijen od zadovoljstva.

„Ah, Mendese”, dodao je. „ona je jedna izvanredna žena!”

„A i lepa žena”, rekao je kapelan s poštovanjem.

„Baš tako!”, uzviknuo je kanonik i opet zastao. „Baš tako! Svakako se dobro drži, iako nije više devojčica, znate! Ali nema nijedne sede dlake na glavi, niti jedne jedine! A tek njen ten!” A onda je, tiše i s požudnim osmehom, rekao: „A ovo ovde! O, Mendese, a ovo ovde!” Pokazao je na deo vrata ispod

brade, polako prelazeći debelom šakom preko njega: „Čisto savršenstvo! A u kući sve drži besprekorno! I toliko je pažljiva! Nema dana da mi ne pošalje neki poklon – teglu džema, činiju sutlijaša ili neku ukusnu krvavicu iz Aroke! Juče mi je poslala pitu s jabukama. E to je trebalo da vidite! Jabuke su bile kao krem! Čak je i moja sestra Žozefa rekla: 'Toliko su ukusne – da čovek pomisli da su kuvane u svetoj vodi!'” Potom je stavio ruku na grudi i rekao: „To su stvari koje čoveka dirnu u srce, Mendese! Znam, ne bi trebalo da tako govorim, ali to je istina.”

Kapelan je slušao ćutke i sa zavišću.

„Dobro znam”, rekao je kanonik i ponovo zastao, odmeravajući svaku reč. „Dobro znam da unaokolo kolaju priče... ali to su teške klevete! Ja sam samo veoma vezan za tu porodicu. Bio sam i kad joj je muž bio živ. Vi to dobro znate, Mendese.”

Kapelan je klimnuo glavom.

„Sao Žoaneira je čestita žena, Mendese!”, uzviknuo je kanonik i udario vrhom suncobrana u zemlju. „Čestita žena!”

„U svetu je mnogo zlih jezika, gospodine”, rekao je kapelan žalostivim glasom. Zaćutavši nakratko, tiho je dodao: „Ali mora da vas to mnogo košta!”

„Upravo tako, prijatelju. Zamislite, još otkad je generalni sekretar preminuo, toj sirotoj ženi je prazna kuća. Morao sam da joj pomognem, Mendese!”

„Ona ima i jedno malo imanje”, primetio je kapelan.

„Samo parčence zemlje, dragi prijatelju, samo parčence! A tu su i porezi i nadnice radnicima! Zato i kažem da je paroh dar s neba. Sa šest tostaoa od njega, malo pomoći od mene i s onim što dobije od prodaje povrća s imanja, mogla bi dobro da prođe. A to bi mi donelo veliko olakšanje, Mendese.”

„Veliko olakšanje, gospodine”, ponovio je kapelan.

Razgovor je utihnuo. Primicalo se veče, vedro nebo je bilo bledoplavo, a čisti vazduh potpuno nepomičan. U to doba vodostaj reke je bio veoma nizak; tu i tamo su svetlucali mali peščani sprudovi, a plitka voda je tiho žuborila, sva namreškana od kamenih oblutaka.

Na blatnjavoj stazi što je išla duž žbunja kupine na drugoj strani reke, naspram šetališta, pojavile su se dve krave, koje je vodila mlada devojkica. Polako su ušle u reku i, izdužujući vratove izguljene od jarma, lagano su pile vodu, ne ispuštajući ni

zvuka. Ponekad bi podigle dobroćudne glave i pogledale oko sebe s ravnodušnom smirenošću sitih stvorenja, a s krajeva njuški bi im se cedili izuvijani tanki mlazevi vode, trepereći na suncu. Sa zalaskom sunca, voda je gubila bistrinu ogledala, a senke lukova mosta su se izduživale. Od brdâ se širio magloviti sumrak, a prema moru su se, poput bogatih ukrasa, pružali krvavocrveni i narandžasti oblaci, najavljujući dolazak toplijeg vremena.

„Lepo večer!”, rekao je kapelan.

Kanonik je zevnuo, prekrstio se preko razjapljenih usta i rekao:

„A da požurimo da bismo stigli na molitvu Bogorodici?”

Kada su se, nešto kasnije, peli uz stepenice katedrale, kanonik je zastao i okrenuo se prema kapelanu:

„Dakle, Mendese, prijatelju, stvar je rešena. Smestiću Amara u kuću Sao Žoaneire! To je blagodat za sve.”

„Velika blagodat!”, rekao je kapelan s poštovanjem. „Velika blagodat!”

Potom su, prekrstivši se, ušli u crkvu.

II

Nedelju dana kasnije, saznalo se da novi sveštenik treba da stigne sa železničke stanice Šao de Masas kočijom koja je po podne donosila poštu, pa su kanonik Dijas i kapelan katedrale od šest sati šetali po platou kod česme, čekajući Amara.

Bio je kraj avgusta. Po dugom makadamskom šetalištu duž reke, između dva reda starih topola, mogle su se videti dame koje šetaju u svetlim haljinama. Dalje od nadsvođenog prolaza, pružao se niz starih udžerica, na čijim vratima su sedele starice i prele; na zemlji su se igrala prljava deca, pokazujući velike gole stomake, a kokoške su halapljivo ključale po prljavštini i otpacima. S česme je stizala škripa krčagâ; sluzavke su se svađale, dok su vojnici u prljavim uniformama i prevelikim iznošenim čizmama očijukali s njima vitlajući štapovima od trske. Balansirajući s glomaznim glinenim krčazima na glavama, devojke su išle u parovima i njihale bokovima, a dva besposlena oficira, s otkopčanom košuljom na stomaku, razgovarali su čekajući da vide ko će doći. Poštanska kočija je kasnila. Kad se spustio sumrak, u udubljenju sa statuom sveca, iznad luka, zasjala je svetiljka, a na suprotnoj strani su se sumornom svetlošću, jedan za drugim, osvetljavali prozori bolnice.

Već se smrkavalo kad se kočija, s upaljenim fenjerima, pojavila na mostu; vukao ju je pospanim kasom par mršavih belih konja, a zaustavila se kraj česme, ispod Kruzovog konačišta. Pomoćnik iz Patrisiove prodavnice odmah je otrčao do trga s paketom *Narodnih novina*. S crnom lulom u ustima, vlasnik kočije Baptista je odvezivao konje, tiho psujući, a čovek s visokim šeširom i dugim sveštениčkim ogrtačem, koji je sedeo pored kočijaša, oprezno je sišao držeći se za gvozdeni ram sedišta, pa je udario nogama po tlu da mu proradi krvotok i pogledao oko sebe.

„Amaro!”, uzviknuo je kanonik dok mu je prilazio. „Man-gupe jedan!”

„O, učitelju!”, rekao je Amaro radosno. Zatim su se zagrlili, dok je kapelan, sav pognut, držao kapu u ruci.

Nešto kasnije, ljudi koji su još bili u radnjama videli su kako preko trga, između spore telesine kanonika Dijasa i mršave figure kapelana, ide malo poguren čovek u mantiji. Svi su znali da je to novi paroh, a u apoteci se pričalo da je stasit i lep čovek. Njegov putni kovčeg i platnenu vreću nosio je Žoao Biša, a pošto je on u to vreme već bio pijan, mrmljao je molitvu *Blagosloven* sebi u bradu.

Bilo je skoro devet sati i padala je noć. Kuće oko trga već su utonule u san. Iz prodavnica pod arkadom izbijala je setna svetlost petrolejskih lampi, a u njima su se mogle razaznati pospane figure kako čavrljaju i raspravljaju se za pultom. Mračne, krivudave ulice koje su vodile do trga, osvetljene samo po jednom uličnom svetiljkom na izdisaju, izgledale su pusto. I u toj tišini, zvono katedrale je sporo zvonilo za duše mrtvih.

Kanonik Dijas je strpljivo objašnjavao parohu šta je „sre-dio” za njega. Nije tražio kuću jer bi to podrazumevalo kupovinu nameštaja, nalaženje služavke i bezbroj drugih troškova. Mislio je da je bolje da mu uzme sobe u uglednom, veoma dobro opremljenom pansionu, a u tom pogledu (što bi mogao da potvrdi i kapelan) kući Sao Žoaneire nije bilo ravne. Bila je čista i provetrena, bez neprijatnih mirisa iz kuhinje; tu su ranije odsedali generalni sekretar i školski inspektor; a Sao Žoaneira (Mendes ju je dobro poznao) bila je jedna čuvarna, bogobojažljiva žena, uvek spremna da udovolji.

„Osećaćeš se kao kod kuće! Imaćeš predjelo, glavno jelo, kafu...”

„A šta je s cenom, učitelju?”, rekao je paroh.

„Šest tostaoa. Dođavola, samo što nije besplatno! Ima spavaću sobu, malu dnevnu sobu...”

„Divnu dnevnu sobu”, primetio je kapelan s poštovanjem.

„A da li je daleko od katedrale?”, upitao je Amaro.

„Par koraka. Mogao bi da odeš i održiš misu u papučama. U kući je i jedna devojka”, nastavio je kanonik isprekidano. „Ona je ćerka Sao Žoaneire. Ima dvadeset tri godine. Lepa. Malo ćudljiva, ali dobrog srca... Evo tvoje ulice.”

Ulica je bila uska, s niskim i siromašnim kućama zbijenim uz visoke zidove starog sirotinjskog doma i sa slabašnom uličnom svetiljkom na suprotnom kraju.

„A ovo je tvoja palata!”, rekao je kanonik i zakucao zvekirom na jedna uska vrata.

Na prvom spratu, nadnoseći se nad ulicom, bila su dva starinska balkona od kovanog gvožđa, koje su na uglovima ukrašavali žbunovi ruzmarina u drvenim kutijama. Prozori na drugom spratu bili su maleni, a zid je bio toliko neravan da je podsećao na izudarani lim.

Sao Žoaneira je čekala na vrhu stepenica, a kraj nje je jedna mršava, pegava služavka držala petrolejsku lampu da im osvetli put. Pod svetlošću lampe, figura Sao Žoaneire se jasno isticala naspram u belo okrečenog zida. Bila je krupna, visoka i delovala je malo tromo, ali je imala veoma belu kožu. Već je imala bore oko tamnih očiju, a zamršena kosa, sa skerletnim ukrasom, bila joj je proređena oko slepoočnica i kod razdeljka, ali je imala punačke ruke, bujne grudi i čistu odeću.

„Gospođo, evo tvog novog stanara”, rekao je kanonik dok se peo uz stepenice.

„Velika mi je čast da vas primim, gospodine, velika čast! Mora da ste veoma umorni! Izvolite, ovuda. Pazite na stepenik.”

Odvela ga je u malu sobu obojenu u žuto, s ogromnom pletenom sofom naslonjenom na jedan zid, naspram koje je stajao raširen sto prekriven zelenom čojom.

„Ovo je vaša dnevna soba, oče”, rekla je Sao Žoaneira. „Za odmor, za primanje poseta... A ovde vam je”, dodala je, otvarajući vrata, „spavaća soba. Ima komodu i orman...” Izvukla je fioke i hvalila krevet, udarajući po madracu da pokaže kako je elastičan. „I zvono, da možete pozvoniti kad god vam nešto treba... Ovde su ključevi od komode... A ako vam se sviđa viši jastuk... Ima samo jedno ćebe, ali ako želite još...”

„Dobro je, gospođo, sve je vrlo dobro”, rekao je paroh blagim, tihim glasom.

„A ako vam išta drugo zatreba, samo pitajte...”

„O, ženo božja!”, veselo je upao kanonik. „Ono što on sad želi je večera!”

„I večera je spremna. Supa se kuva od šest sati...”

Potom je otišla da požuri služavku, rekavši s dna stepenica:

„Hajde, Rusa, mrdni se, mrdni se!”

Kanonik se sručio na sofu i uzeo prstohvat burmuta.

„Moraš biti zadovoljan, lepi moj. Ovo je najbolje što se moglo naći.”

„O, meni je svuda dobro, učitelju”, rekao je paroh dok je nazuvao papuče. „Setite se kakvo je bilo semenište... A tek Feirao! Tamo mi je prokišnjavalo pravo na krevet.”

S trga se začuo zvuk vojničkih truba.

„Šta je to?”, upitao je Amaro i otišao do prozora.

„U pola deset se svira večerje.”

Amaro je otvorio prozor. Na kraju ulice se gasila svetiljka. Noć je bila veoma mračna, a gradom je zavladała gluva tišina, prekrivši ga poput svoda.

Posle truba se začulo sporo udaranje doboša koji su se udaljavali prema kasarni. Ispod prozora je protrčao vojnik koji se zadržao u nekoj od uličica blizu zamka, a sa zidova sirotinjskog doma se neprestano čuo huk sova.

„Malo je sumorno”, rekao je Amaro.

Ali odozgo je povikala Sao Žoaneira:

„Možete doći gore, oče! Supa je na stolu!”

„Hajde sad, Amaro, idi, mora da si pregladneo!”, rekao je kanonik, ustajući s velikom mukom.

A onda je nakratko zaustavio paroha, povukavši ga za rukav:

„A sad ćeš videti kakvu pileću supu pravi Sao Žoaneira! Da ti pođe voda na usta!”

Na sredini trpezarije, obložene tamnim tapetama, razgalio ih je prizor stola s blistavobelim stolnjakom i s čašama i porcelanskim sudovima koji su svetlucali pod jakom svetlošću lampe sa zelenim abažurum. Iz činije za supu dizala se mirisna para, a debelo pile servirano na širokom poslužavniku, okruženo sočnim belim pirinčem i komadima svinjske kobasice, izgledalo je kao jelo dostojno kraljeva. U staklenoj vitrini, malo dalje u senci, mogle su se videti fine boje porcelana; u uglu pored prozora stajao je klavir, prekriven izbledelim satenskim prekrivačem. U kuhinji se nešto pržilo, pa je to, zajedno s mirisom sveže opranog rublja, nateralo paroha da zadovoljno protrlja ruke.

„Ovuda, oče, ovuda”, rekla je Sao Žoaneira. „Tamo biste mogli biti na promaji.” Zatvorila je prozorske kapke i donela mu kutijicu s peskom da u nju stavlja opuške. „A vi ćete malo džema, kanoniče, zar ne?”

„Ma daj, čisto da mu pravim društvo”, rekao je kanonik raspoloženo, pa je seo i raširio salvetu.

U međuvremenu, dok se užurbano kretala po trpezariji, Sao Žoaneira se divila parohu, koji je jeo supu u tišini, glave nagnute nad tanjirom, duvajući u svaku kašiku. Paroh je lepo izgledao. Imao je veoma tamnu, malo kovrdžavu kosu. Lice mu je bilo oblo, koža tamnosmeđa i nežna, a oči crne i krupne, s dugim trepavicama.

Kanonik, koji Amara nije video još od semeništa, smatrao je da izgleda mnogo snažnije i muževnije.

„Bio si tako žgoljav...”

„Sad sam ovakav zbog planinskog vazduha”, rekao je paroh. „Mnogo mi je pomogao!”

Potom je ispričao tužnu priču o svom životu u parohiji Feirao u Beira Alti i o oštrim zimama koje je provodio sâm s čobanima. Kanonik je natočio vino u čašu s visine, da zapeni.

„Pa pij, čoveče! Pij! Ovakvo vino nikad nisi pio u semeništu.”

Razgovarali su o semeništu.

„Šta li se desilo s Rabišom, ekonomom?”, upitao je kanonik.

„I s Karošom, onim što je krao krompir?”

Smejali su se i pili, utonuli u zadovoljstvo sećanja, prizivanja starih vremena: rektorovog hroničnog nazeba, učitelja pojanja kojem je jednog dana ispala iz džepa knjiga Bokažeove opscene poezije.

„Kako vreme leti, kako vreme leti!”, govorili su.

Zatim je Sao Žoaneira stavila na sto duboku činiju s pečnim jabukama.

„Oho! E, i ja ću malo ovoga!”, odjednom je uzviknuo kanonik. „Nikad neću propustiti priliku da pojedem jednu lepu pečenu jabuku! Ova naša Sao Žoaneira je odlična domaćica, prijatelju, odlična domaćica!”

Ona se nasmejala i otkrila dva velika prednja zuba s plombama. Otišla je da donese bocu porta, a zatim je, s pobožnom prefinjenošću, stavila na kanonikov tanjir jednu raspuklu

pečenu jabuku posutu šećerom i potapšala ga po leđima debelom, mekom rukom.

„Ovo je svetac, oče, ovo je pravi svetac! Oh, dugujem mu tako mnogo!”

„Hajde sad, dosta o tome”, rekao je kanonik, ali mu se lice ozarilo od taštog zadovoljstva. „Dobra kapljica!”, dodao je, uživajući u svojoj čaši porta. „Dobra kapljica!”

„To je isti onaj porto koji smo pili za Amelijin rođendan, gospodine.”

„A gde je ta cura?”

„Otišla je u Morenal s dona Marijom. Odatle su, naravno, otišle da provedu večer kod sestara Gansozo.”

„Ova gospođa tamo ima zemlju”, objasnio je kanonik, govoreći o Morenalu. „Pravo grofovsko imanje!”, dobrodušno se nasmejao, dok je zažagrenim očima nežno prelazio preko krupnog tela Sao Žoaneire.

„Ne slušajte ga, oče, to je samo mali komad zemlje...”, rekla je ona.

Međutim, kad je videla služavku kako se, naslonjena na zid, trese od kašlja, kazala je:

„O ženo, pa nećeš valjda ovde da kašlješ! Zaboga!”

Devojka je stavila kecelju preko usta i otišla.

„Sirotica, ne izgleda dobro”, primetio je paroh.

„Mnogo je bolesna, mnogo!” To siroto božje stvorenje bilo je gazdaričina kumica, siročić, i verovatno je imala tuberkulozu. Sao Žoaneira ju je primila iz sažaljenja...

„A i zato što je služavka koju sam imala otišla u bolnicu, besramnica... Spetljala se ovde s nekim vojnikom!”

Otac Amaro je polako spustio pogled i, grickajući mrvicu hleba, upitao da li je tog leta bilo mnogo bolesti.

„Bilo je proliva od nezrelog voća”, progundao je kanonik. „Ljudi se prejedu lubenica, pa se naduju od sve te vode... A dobiju i groznicu...”

Potom su razgovarali o pojavama groznice u okolini i o vazduhu u Leiriji.

„Ovih dana se osećam mnogo snažnije”, rekao je otac Amaro. „Hvala Bogu, sad sam zdrav!”

„Oh, neka vas Gospod čuva, jer i ne znate koliko je zdravlje dragoceno dok ga ne izgubite”, uzvignula je Sao Žoaneira.

Odmah je počela da priča o velikoj nesreći koja je zadesila njen dom – njenoj malo zaostaloj sestri, koja je bila nepokretna poslednjih deset godina! Uskoro će imati šezdeset godina... Prošle zime je imala težak nazeb i od tada samo vene, sirotica...

„Malopre, kasno po podne, imala je napad kašlja! Mislila sam da umire. Sad se malo smirila.”

Dok je sedela s mačkom u krilu i jednolično pravila kuglice od hleba između dva prsta, nastavila je da priča o toj „nesreći”, potom o svojoj maloj Ameliji, o sestrama Gansozo, o starom kantoru, o tome kako je sve skupo... Prejedenom kanoniku su se zatvarale oči. Činilo se da sve u toj prostoriji polako zapada u san. Čak se i svetlo lampe lagano gasilo.

„E pa, gospodo”, rekao je kanonik i najzad se pokrenuo, „vreme je za spavanje!”

Otac Amaro je ustao i pomolio se, spuštenog pogleda.

„Da li želite noćnu lampu, oče?”, uviđavno je upitala Sao Žoaneira.

„Ne, gospodo, ne koristim je. Laku noć!”

Zatim je polako krenuo niz stepenice, čisteći čačalicom zube.

Sao Žoaneira mu je osvetlila put lampom. Međutim, na prvom stepeniku, paroh je zastao, okrenuo se i ljubazno rekao:

„Naravno, sutra je petak, gospodo, dan posta...”

„Ne, ne”, rekao je kanonik, zevajući, umotan u sjajni ogrtač. „Sutra ručaš sa mnom. Doći ću po tebe, pa ćemo posetiti kantora, otići do katedrale i obići grad... Za ručak ćemo jesti lignje, znaš, što je pravo čudo jer ovde gotovo nikad nemamo ribu.”

Sao Žoaneira je požurila da uveri paroha:

„Oh, nema potrebe da me podsećate na post, oče. Ja ga se strogo pridržavam!”

„To sam rekao”, objasnio je paroh, „zato što ga danas, nažalost, niko ne poštuje...”

„Potpuno ste u pravu”, rekla je. „Ali ja! Zaboga! Meni je spasenje moje duše važnije od svega!”

Tada je u prizemlju glasno zazvonilo zvono.

„To je sigurno moja ćerka”, rekla je Sao Žoaneira. „Rusa, otvori!”

Vrata su tresnula i začuli su se glasovi i kikotanje.

„Amelija, jesi li to ti?“

Neko je rekao *zbogom, zbogom!* A onda, gotovo trčeći uz stepenice, s haljinom malo pridržanom sprema, pojavila se lepa devojka, jaka, visoka, zgodna, s belim šalom oko glave i s graničicom ruzmarina u ruci.

„Popni se, ćerko. Ovo je novi paroh. Stigao je večeras. Dođi!“

Amelija je malo stidljivo zastala i pogledala na vrh stepenica gde je stajao taj čovek, naslonjen na ogradu. Bila je zadihana od trčanja; lice joj je bilo rumeno, a crne, živahne oči su joj blistale i zračila je svežinom od šetnje po livadama.

Paroh je krenuo niz stepenice, držeći se blizu ograde da bi je propustio, i pognute glave promrmljao „dobro večer“. Kanonik, koji je teškim korakom počeo da silazi po sredini stepenica, stao je ispred Amelije i rekao:

„Je l' se sad dolazi, nevaljalice?“

Ona je ustuknula i zakikotala se.

„Sad se pomoli i na spavanje, hajde!“ rekao je, blago je pljesnuvši po licu debelom, maljavom rukom.

Protrčala je pored njega, i kanonik je otišao pošto je uzeo suncobran iz dnevne sobe na prvom spratu i pošto je rekao služavki, koja je podigla lampu da mu osvetli put:

„Dobro je, vidim. Nemoj da nazebeš, devojko. Onda se vidimo u osam, Amaro. Ustani na vreme i budi spreman! Idi, devojko, zbogom! I moli se našoj Gospi od Milosrđa da te oslobodi tog kašlja.“

Otac Amaro je zatvorio vrata spavaće sobe. Krevet je bio namešten, a beli čaršavi su odavali prijatan miris tek oprane posteljine. Nad krevetom je visila stara gravira rasperog Hrista. Amaro je otvorio molitvenik, kleknuo pored kreveta i prekrstio se, ali, pošto je bio umoran, počeo je da zeva, a onda je, kroz obredne molitve koje je mehanički čitao, po plafonu nad sobom začuo *tup-tup* od Amelijinih čizmica i šuškanje uštirkane odeće koju je otrešala sa sebe dok se svlačila.